

SMS POETRY: ΟΙ ΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ 'THE GUARDIAN'

**Νόρα Αναγνώστου, φιλόλογος, απόφοιτη του Π.Μ.Σ. «δημιουργική
γραφή» του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.**

Οι ποιητικοί αγώνες είναι φαινόμενο συνοδό της ποίησης, με ηλικία ασφαλώς νεώτερη αλλά συγκρίσιμη με την ηλικία της. Με τον συλλογικό και τυπικό χαρακτήρα τους αναδεικνύουν ή και αναπαράγουν τα γλωσσικά, ιδεολογικά και θεματικά στερεότυπα της εποχής τους. Για παράδειγμα, στη νεώτερη Ελλάδα, τον 19^ο αιώνα, από το 1850 ως το 1877, λειτούργησαν ο Ράλλειος και εν συνεχεία ο Βουτσιναιός διαγωνισμός, προκαλώντας ευρεία και ένθερμη συμμετοχή ποιητών αλλά και τον ενθουσιασμό του κοινού. Σήμερα, στην Ελλάδα και στην Ευρώπη απονέμονται και θεσμικά σταθερές διακρίσεις σε έργα ποιητικά αλλά συχνά οργανώνονται με ποικίλες αφορμές ή και χωρίς, ποιητικοί διαγωνισμοί, ακόμη και ρεφενέ σαν δείπνα φιλικά. Ένας σχετικά πρόσφατος ποιητικός διαγωνισμός που προσείλκυσε μαζική συμμετοχή και πυροδότησε συζητήσεις ήταν ο διαγωνισμός που διοργάνωσε επί δύο χρόνια, το 2001 και το 2002, η εφημερίδα του Λονδίνου *The Guardian*. Ήταν ένας ποιητικός διαγωνισμός για sms poems, ένα υβριδικό, νεότευκτο και αμφιλεγόμενο ποιητικό είδος. Ο μόνος όρος ήταν να σταλούν τα κείμενα με κινητό τηλέφωνο και να μην υπερβαίνουν τους 160 χαρακτήρες- όση και η οριακή χωρητικότητα ενός τηλεφωνικού μηνύματος.

Η σύγκριση είναι αυθαίρετη αλλά προκλητική και ενδεικτική. Στον Βουτσιναιό διαγωνισμό το 1870 και 1871 συμμετείχαν 80 ποιητές, οι οποίοι υπέβαλαν 117.000 στίχους γραμμένους σε γλώσσα αρχαϊζουσα. Στους διαγωνισμούς του *Guardian* οι συμμετέχοντες ήταν εκατονταπλάσιοι, 8.000 και υπέβαλαν μόλις 34.000 στίχους- κατά προσέγγιση- γραμμένους ελεύθερα,

ακόμη και με τρόπο συντομογραφημένο. Το 1853, στον Ράλλειο διαγωνισμό, αποκλείστηκε από τη βράβευση το ποίημα του Γ. Τερτσέτη *Κόριννα και Πίνδαρος*, γιατί υπολείπεται ελάχιστα από τους 500 στίχους. Η εποχή μας θα κατανοούσε απόλυτα την αγανάκτηση του Γ. Τερτσέτη, που με πίκρα δήλωσε «Το ποίημα ευρέθηκε ξίκικο».

Ωστόσο η ολιγόστιχη ποίηση έχει τη δική της μακρά και παγκόσμια γενεαλογία. Η νεώτερη ευρωπαϊκή ποίηση, ιδιαίτερα στη μεταρομαντική εποχή της, αξιοποίησε φιλόξενα το ολιγόστιχο ποίημα, απελευθερώνοντάς το από τη μετρική και στιχουργική τυποποίηση, ως φόρμα κατάλληλη να εκφράσει την αποσπασματικότητα, την ειρωνεία, την αφαίρεση. Μια φόρμα παλιά, λοιπόν, από καιρό απελευθερωμένη από μετρικές δεσμεύσεις, αποδεικνύεται πρόσφορη και φιλική προς τις νέες τεχνολογικές και επικοινωνιακές συνήθειες και τις εκφραστικές ανάγκες που υποβάλλουν. Όπως ανέφερε ο T.S. Eliot «Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι το πρόβλημα της δυνατότητας να γραφτεί ένα μεγάλο ποίημα δεν συνδέεται απλώς με την δύναμη και το απόθεμα δύναμης του κάθε ποιητή, αλλά και με τις συνθήκες της εποχής, στην οποία ανακαλύπτει τον εαυτό του».¹

Το 1981 στο Συμπόσιο ποίησης του Πανεπιστημίου Πατρών, στη συζήτηση με θέμα *Ποίηση και Τεχνολογία*, ενώ οι άλλοι εισηγητές περιέγραφαν τη λογοτεχνία ως περιοχή αυτόνομη, άρα προστατευμένη από την αδηφάγα τεχνολογική εισβολή² ο ποιητής Ν. Καρούζος σχεδόν προφητικά είχε πει: «Η Τεχνική δεν πρέπει να συγχέεται με την Τέχνη, μολονότι μπορεί πια, και θα μπορέσει στο μέλλον, ασφαλώς περισσότερο, να συμβάλλει με τα μηχανικά της μέσα σε νεότερες φάσεις εκφραστικής, καθώς εκτεταμένα ήδη το βλέπουμε να

¹ T. S. Eliot, «Από τον Πόε στον Βαλερύ», *Δεν είναι η ποίηση που προέχει*, μτφρ. Στέφανος Μπεκατώρος, Πατάκης, Αθήνα 2003, 344-364

² «Δεύτερη συζήτηση :Ποίηση και τεχνολογία», *ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΠΡΩΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ*, Α' Αθήνα, Γνώση, 1982, 187-246

συμβαίνει στην αρχιτεκτονική, στη μουσική, στη ζωγραφική, και είναι θαυμάσιο».³

Το ερώτημα μας είναι αν οι νέες συνθήκες γραφής και μετάδοσης, εν προκειμένω δια του κινητού τηλεφώνου ευνοούν, οδηγούν ή έστω συμβάλλουν σε μια «νεότροπη φάση εκφραστικής»;

Μελετήθηκαν τα 194 ποιήματα που δημοσιεύτηκαν από τους δυο διαγωνισμούς τα οποία ασφαλώς συνιστούν ένα μικρό δείγμα – μια και υποβλήθηκαν 8.000- αλλά συνθέτουν μία εικόνα. Από τα 194 ποιήματα που μελετήθηκαν, τα 76 είχαν προκριθεί σε λίστες, τα 14 είχαν βραβευτεί, ενώ τα 118 αποτελούσαν ένα τυχαίο δείγμα.

Το 2001 το πρώτο βραβείο κέρδισε η Hetty Hughes μ' αυτό το ποίημα:

txtin iz messin,
mi headn'me englis,
try2rite essays,
they all come out txtis.
gran not plsed w/letters shes getn,
swears i wrote better
b4 comin2uni.
&she's african

καινούρια γλώσσα μέσα μου,
ξέρει μόνο μηνύματα,
λέξεις χωρίς φωνήεντα
μα η γιαγιά τρομάζει
γιατί
να σπουδάζω και να ξέμαθα

³ Νίκος Δ. Καρούζος, «Η ποίηση και η ζωή», ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΠΡΩΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ, Α' Αθήνα, Γνώση, 1982, 148

να γράφω,
απ' την Αφρική ρωτάει

Η Hetty, που κατάγεται από την Κένυα, ήταν τότε 22 ετών και σπούδαζε στην Αγγλία. Το ποίημα αιωρείται ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, δύο κόσμους, δύο γραφές- όμως έμπρακτα επιλέγει το texting. Το πολλαπλό βίωμα του διχασμού αποκτά και μια νέα διάσταση: τον διχασμό της γραφής. Κι ένα βήμα πιο πέρα, η γραφή υπό αίρεση: Μια αυθόρμητη τάση οδηγεί σ' ένα νέο τρόπο γραφής, ο οποίος όμως υπονομεύει την επικοινωνιακή λειτουργία της. Το συμπέρασμα εκκρεμεί και ως ερώτημα παραδίδεται αθώα και ανοιχτά.

Το ποίημα που αναδείχτηκε πρώτο στον διαγωνισμό του 2002 ήταν της Emma Passmore:

I left my pictur on th ground wher u walk
so that somday if th sun was jst right
& th rain didnt wash me awa
u might c me out of th corner of yr i & pic me up

έριξα μια εικόνα μου στο δρόμο σου
μήπως μια μέρα όταν ο ήλιος θάναι ψηλά
κι αν η βροχή δεν μ' έχει σβήσει
μήπως τύχει να με δεις και λίγο με κρατήσεις .

Το ποίημα τοποθετήθηκε στα λεωφορεία και στα οχήματα του μετρό του Λονδίνου.

Η Julia Bird, κέρδισε το ειδικό βραβείο δημιουργικής χρήσης της συντομογράφησης με το κείμενο:

14: a txt msg poem.
his is r bunsn brnr bl%,
his hair lyk fe filings
W/ac/dc going thru.
I sit by him in kemistry,
it splits my @oms
wen he :-)s @ me.

Translation:

14: a text message poem
his eyes are bunsen burner blue,
his hair like iron filings
with ac/dc going through.
I sit by him in chemistry,
it splits my atoms
when he smiles at me

2μ.μ.sms poem

μάθημα χημείας
μάτια ηλεκτροφόρο μπλε,
μαλλιά ρινίσματα σιδήρου
έρωτας σαν ρεύμα ac/dc.
Κάθομαι δίπλα του
μου γελά, έκρηξη ατομική
μέσα μου παντού

Η μικρή έκταση είναι ασφαλώς κυρίαρχο γνώρισμα των sms poems και λειτουργεί, ως ένα βαθμό, προσδιοριστικά ως προς τα άλλα χαρακτηριστικά της γραφής τους. Επιβάλλει ποιητική οικονομία και πυκνότητα, η οποία αναδεικνύεται κλειδί και μέτρο της δραστικότητας του ποιήματος. Αυτή η μικρή έκταση αποδείχτηκε επαρκής για να στεγάσει μια ευρεία θεματική ποικιλία που περιέχει ερωτόθεμα ποιήματα, σατιρικά, κείμενα στοχαστικά ή αφηγηματικά και πολλά ποιήματα που, με μια ιδιότυπη αυτοαναφορικότητα, έχουν θέμα την ίδια την τηλεφωνική επικοινωνία – να ένα σύντομο και βραβευμένο δείγμα:

Lift off

One small vibration in my
hand.
One giant leap in my heart.

Απογείωση

Η κλήση μόλις
η καρδιά κιόλας
πετάει.

«Όταν διαβάζεις αυτά τα ποιήματα είναι σαν να ακούς τη χώρα να σκέφτεται φωναχτά»⁴ σχολίασε ένας από τους κριτές του διαγωνισμού.

Όμως το κινητό τηλέφωνο δεν είναι μια ουδέτερη μηχανή γραφής αλλά ως φορητή συσκευή επικοινωνίας δίνει τη δυνατότητα να συνδυαστούν χρονικά, σχεδόν να συμπέσουν η πρόκληση από ένα ερέθισμα, η σύλληψη μιας ποιητικής ιδέας, η γραφή και η μετάδοση. Η σχέση ποίησης και τρέχουσας ζωής γίνεται όχι μόνο άμεση αλλά σχεδόν αυτοματική. Μπορεί να γίνεται ακόμη και πρωθύστερη, με την έννοια ότι η ποιητική έκφραση μπορεί να κατασκευάζει, να δίνει ορισμένη μορφή στην εικόνα ή στο βίωμα της στιγμής. Το sms poem

⁴ Andrew Wilson «Windows of life», *εφ. The Guardian*, 7 November 2002

διακόπτει για λίγο τη ροή του καθημερινού χρόνου, για να τον αναπαράγει. Γι αυτό τα sms poems έχουν χαρακτηριστεί και «ποιήματα εν κινήσει».

Το sms poem μπορεί όχι μόνο να γραφεί ισόχρονα με το βιωματικό ερέθισμα αλλά και να διαβαστεί γι αυτό είναι και διαδραστικό κείμενο. Γίνεται η εμπειρία της εμπειρίας και σαν σφήνα διεμβολίζει τον καθημερινό χρόνο του αναγνώστη. Το ποίημα εισέρχεται ως τηλεφωνικό μήνυμα, η ανάγνωσή του είναι αιφνιδιαστική, ίσως και ακούσια, σε μη προεπιλεγμένο από τον αναγνώστη χωροχρονικό και συναισθηματικό περιβάλλον, που επηρεάζει την ανάγνωση. Ορισμένα μοιάζουν να επιδιώκουν άμεσο πραγματιστικό αποτέλεσμα, να αναμένουν απάντηση και να εντάσσονται οργανικά στο πλαίσιο μιας επικοινωνίας ή και συνομιλίας, που είχε αρχίσει πριν τη συγγραφή τους αλλά θα συνεχιστεί και μετά.

Jus left th clinic
bstrong cheri
arm ok no panic
need u 2 promis me
2 keep kissin
me left breast
cos baby nxt week
me right'll b missin

Μόλις βγήκα απ' την κλινική
αγάπη μου κράτα γερά
η πλάτη εντάξει μη φοβάσαι καθόλου
μόνο θέλω υπόσχεση
όλο να μου φιλάς
το αριστερό μου στήθος
την άλλη βδομάδα
δεν θάχουμε το δεξί.

Come quickly

The bath is over-flowing.

The candles are burning down.

I have cut a peach in half.

Don't make me eat it alone.

Έλα γρήγορα

Το νερό ξεχειλίζει

τα κεριά λιώνουν

ένα ροδάκινο κομμένο στα δυο

θέλει και σένα

Η ποίηση έτσι ανακτά ένα στοιχείο της χαμένης προφορικότητάς της, το άμεσο μοίρασμα με τον άλλο άνθρωπο. Άλλοτε η επικοινωνιακή πρόθεση επιτυχώς χρησιμοποιείται ως πρόσωπο ή προσωπείο ποιητικό κι άλλοτε το τίμημα είναι να προδίδει τον εαυτό της. Η ποιητική γραφή απαλλάσσεται από τη μοναχικότητα και τον φόβο της ματαιότητας αλλά χάνει και την αυτονομία της. Γίνεται πιο υποτελής, πιο χρηστική αλλά και πιο εφήμερη, παιγνιώδης και προσωπική. Κατεβαίνει από το βάθρο της, ενσωματώνεται στην καθημερινότητα και τους καλεί όλους να δοκιμάσουν με όλα τα καλά και τα δεινά που η δημοκρατική άνεση επιφέρει.

Μια ακριβής και συστηματική ανάλυση αυτής της μορφής αμεσότητας θα απαιτούσε πολύ εξειδικευμένες πληροφορίες, που δεν είναι ούτε διαθέσιμες, ούτε και επιθυμητές. Με δεδομένο ότι οι συνθήκες ανάγνωσης ενός μηνύματος είναι αδύνατο να αναπαραχθούν και ότι κάθε ανάγνωση έχει την ιδιομορφία της, το κρίσιμο πρόβλημα του εντοπισμού μιας βασικής δομής αυτών των ποιημάτων παραμένει ανοιχτό. Γι' αυτό το λόγο, κατά τη R.Raley τα sms poems πρέπει να γίνονται κατανοητά ως μια πρακτική ανάλογη με τη διαδραστική

αλλά και με την εννοιολογική τέχνη». ⁵ Ότι μέχρι χθες αναφερόταν μόνο σε άλλες, ιδιαίτερα τις εικαστικές, τέχνες, διεισδύει στη λογοτεχνία, και ίσως «... είναι θαυμάσιο». ⁶

Στην ποίηση, η όποια αλλαγή της συγγραφικής ή και αναγνωστικής πρακτικής, ενδιαφέρει στον βαθμό που συμβάλλει στη μεταλλαγή της ποιητικής γραφής και έκφρασης. Αλλαγή σημαίνει αλλαγή «γλώσσας» και στα sms poems παρατηρούμε:

α. Τα ποιήματα, στην πλειοψηφία τους, διακρίνονται από μια εγω-κεντρική, αυτό-εξομολογητική εμμονή.

β. Ο αυτο-εξομολογητικός χαρακτήρας υπηρετείται από τον κυρίαρχο ρεαλιστικό τρόπο του ποιήματος. Οι μεταφορές, και οι συμβολισμοί χρησιμοποιούνται χωρίς να κλονίζουν το ρεαλιστικό πλαίσιο.

γ. Ο χρόνος είναι ένα διαρκές παρόν. Σχεδόν ακυρώνεται η τάξη του χρόνου και μετατρέπεται σ' ένα ατέρμονο, στιγμιαίο τώρα. Το παρελθόν δεν υπερβαίνει τα προσωπικά όρια και το μέλλον το ορατό όριό του. Λείπουν εντελώς ενδείξεις ιστορικής μνήμης ή οραμάτων για το μέλλον.

Ως προς τη γραφή, παρότι, όπως είναι γνωστό, στο πληκτρολόγιο τα γραφικά ήθη τροποποιούνται, φαίνεται ότι η παραδοσιακή γραφή επιβιώνει και κατισχύει ή τουλάχιστον δεν παραδίδεται αμαχητί – μια και εμφανώς εισβάλλουν και νέοι τρόποι γραφής. Η συντομογράφηση της οποίας η χρήση όχι μόνο απενοχοποιήθηκε στον διαγωνισμό αλλά ενθαρρύνθηκε, χρησιμοποιήθηκε μόνο στα 50 από τα 194 sms poems. Αλλά μάλλον η ίδια η ποιητική γραφή δυσχεραίνει τη συντομογράφηση, την κάνει μη κατανοητή, καθώς οι λέξεις

⁵ Rita Raley, Mobile Media

Poetics, <http://escholarship.org/uc/item/01x5v98g;jsessionid=E52182D50CBA17292F3E22FECB7BB34A#page-4>

⁶ Νίκος Δ. Καρούζος, «Η ποίηση και η ζωή», ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΠΡΩΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ, Α' Αθήνα, Γνώση, 1982, 148

εντάσσονται σε μη προβλέψιμα λεκτικά και νοηματικά σύνολα. Και η στίξη φαίνεται ότι επίσης επιβιώνει μια και χρησιμοποιείται πλήρως στα 132 από τα 194 ποιήματα η στίξη, ενώ σε 29 χρησιμοποιείται μερικά και επιλεκτικά και μόνο σε 33 δεν χρησιμοποιείται καθόλου.

Οι κριτές και οι διοργανωτές μίλησαν ανεπιφύλαχτα για ένα νέο ποιητικό είδος. Και μπορεί να χαρακτηριστεί ποιητικό είδος με βάση το ότι επιτελεί μια ιδιαίτερη λειτουργικότητα, τη σύνδεση μιας καθημερινής, τεχνολογικά διαμεσολαβημένης, επικοινωνιακής πρακτικής με την ποιητική έκφραση και ότι αναδεικνύονται συνεκτικά κειμενικά στοιχεία ο ολιγόλεξος χαρακτήρας και η διαδραστικότητα, η οποία υπονομεύει κάθε άλλη κανονιστικότητα.

Η κριτής U A Fanthorpe είπε: «Συγχαρητήρια στην εφημερίδα *The Guardian* που έριξε αυτόν τον νέο ποιητικό σπόρο». Η σπορά απέδωσε σχετική σοδιά. Έκτοτε έχουν διοργανωθεί κι άλλοι διαγωνισμοί sms poems σε χώρες όπως η Γερμανία, η Γαλλία ή η Τανζανία. Ανά τον κόσμο εκδίδονται ποιητικές συλλογές με sms poems. Εξάλλου με τη μορφή των sms έχουν γραφεί ήδη και μυθιστορήματα και θεατρικά έργα.

Τα τελευταία όμως χρόνια φαίνεται ότι η χρήση των sms υποχωρεί εις όφελος των διαδικτυακών τρόπων επικοινωνίας. Μαζί τους έχει υποχωρήσει και η παραγωγή ή τουλάχιστον ή δημοσίευση ποιημάτων sms – πλην των κλισέ για πάσα νόσο και χρεία που κατακλύζουν το διαδίκτυο υπό τον αυτοχαρακτηρισμό sms poems. Ίσως να ήταν μια δοκιμή, ένα μόνο σκαλοπάτι προς τον εικονικό διαδραστικό κόσμο των υπερκειμένων. Μπορεί να αποτελούν πια παρελθόν. Τα sms poems, ως κείμενα που αξιοποιούν την τεχνολογική διαμεσολάβηση και τις επικοινωνιακές της υπηρεσίες, ως κείμενα διαδραστικά, μπορούν σαφώς να ενταχθούν στην ευρύτερη τάση της ηλεκτρονικής ποίησης, όπου γεννούνται νέα κείμενα κι ίσως μια νέα λογοτεχνική γενιά που παράγει διακλαδωμένα, μη σειριακά γραπτά και νέους διακειμενικούς συνδυασμούς. Επί του παρόντος, μας ξάφνιασαν ευχάριστα, μας θύμισαν ότι η ποίηση είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση για να την παίρνουμε μόνο στα σοβαρά και, δοκιμασμένα, προσφέρουν μια φρέσκια δυνατότητα άσκησης στην επί της ποίησης

δημιουργική γραφή, ιδιαίτερα ελκυστική για μαθητές, μια και είναι τελικά άσκηση υπονόμησης του επικοινωνιακού λόγου που πείθει ότι η ποίηση μπορεί να είναι προκλητικά κοντά τους και δικιά τους.

Βιβλιογραφία

Angenot Marc, Bessiere Jean, Fokkema Douwe, Kushner Eva, (2010). «*Θεωρία της λογοτεχνίας Προβλήματα και προοπτικές*», Αθήνα, Gutenberg

Αντιόχου, Γιάννης, «*Μια ιστορία για την ποιητική γενιά του “υπερκειμένου”*»,
http://poeticanet.com/dokimia.php?subaction=showfull&id=1156168242&archive=&start_from=&ucat=26&show_cat=26

Αρσενίου, Ελισάβετ, «*Το μέλλον της ποίησης*»,
http://poeticanet.com/dokimia.php?subaction=showfull&id=1206853170&archive=&start_from=&ucat=13&show_cat=13

Crystal David, (2008). *Txtg The Gr8 Db8*, Oxford

Eliot, T. S. (2003). «*Από τον Πόε στον Βαλερύ*», *Δεν είναι η ποίηση που προέχει*, μτφρ. Στέφανος Μπεκατώρος, Πατάκης, Αθήνα

Καρούζος, Δ. Νίκος, (1982). «*Η ποίηση και η ζωή*», Πρακτικά πρώτου συμποσίου νεοελληνικής ποίησης, Α', Αθήνα, Γνώση, 148

Μουλλάς, Παναγιώτης, (2010). «*Οι Αθηναϊκοί ποιητικοί διαγωνισμοί (1851-1877) και το θέατρο*», Παράδοση και εκσυγχρονισμός στο νεοελληνικό θέατρο, Ηράκλειο

Παλαμάς, Κωστής, (1960). «*Τα μεγάλα τα ποιήματα*», Άπαντα, Μπίρης, Αθήνα, τ. Στ'

Raley, Rita, *Mobile Media Poetics*,

<http://escholarship.org/uc/item/01x5v98g;jsessionid=E52182D50CBA17292F3E22FECB7BB34A#page-3>

Πύλη για την ελληνική γλώσσα και τη γλωσσική εκπαίδευση,

C:\Users\USER\Documents\δημοσιεύσεις για τη χρήση των κινητών\2_ Ασύγχρονη ηλεκτρονική επικοινωνία.mht

Thurlow, Crispin with Alex ,Brown, (2003). *“Generation Txt? The sociolinguistics of young people’s text messaging”*, Discourse analysis on line

<http://extra.shu.ac.uk/daol/articles/vl/nl/a3/thurlow200203-01.html>

Text poetry (2002). *εφ. The Guardian*,

<http://books.guardian.co.uk/textpoetry/0,,811833,00.html>